

Pohjoisen Keski-Suomen Ympäristötoimi

Keskitie 10
44500 Viitasaari

LAUSUNTO

25.1.2020

Luonnoksesta kansallisen vesihuoltouudistuksen visiosta ja sen toimeenpano-ohjelmasta.

Lausuntopyyntö 7.12.2020 VN/5326/2020-MMM-4

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoa kansallisen vesihuoltouudistuksen visiosta ja sen toimeenpano-ohjelman luonnoksesta 8.2.2021 mennessä.

Ohjelmaluonnoksessa on etsitty keinoja vesihuollon toimintavarmuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi sekä toimialan uudistamiseksi.

Ohjelman laatineen hankkeen tavoitteena on varmistaa kaikille vesihuoltolaitosten asiakkaille turvallinen ja toimintavarma vesihuolto. Samanaikaisesti tavoitteena on edistää mm. toimialan energiatehokkuutta, uuden teknologian käyttöönottoa ja toimialan digitalisoitumista sekä pitkäjänteistä tietopohjaista toiminnan suunnittelua. Hanke tuo yhteen alan toimijat eri hallinnonaloilta ja eri päätöksenteon tasoilta.

LAUSUNTO

Koulutusta valvojille

- **Terveystarkastajille ja muille vesilaitoksia valvoville viranomaisille koulutusta vesilaitostekniikasta.** Valvojan vesilaitostekniikan osaaminen lisää ymmärrystä siitä mikä on turvallinen ja tehokas tapa vedenhankintaan sekä käsittelyyn. Lisäksi mahdollistaa selkeät ohjeet ja vaatimukset mahdollisista korjaustarpeista.
- Koulutus asiaan voisi tapahtua kustannustehokkaasti lyhyillä päivän koulutuksilla ja tutustumiskäynneillä.
- **Talouden valvontaan koulutusta.** Hinnoittelun ongelmat saatava kuriin, alihinnoittelu todennäköisesti ylihinnoittelua suurempi ongelma.
- Lisäksi jatketaan hyvää koulutustarjontaa lainsäädäntökentän muutoksista

Koulutustasovaatimus vesilaitoshenkilöstölle

- Vesihygieniaosaamistodistus on hyvä ja toimiva järjestelmä, myös paikallisvalvojan näkökulmasta
- **Vesilaitostoiminnasta vastaavan henkilön tai vastaavien henkilöiden koulutustasovaatimus tai ohjelmassa mainittu pätevyysvaatimus vesilaitosten henkilöstölle ovat tarpeen osaamisen varmistamiseksi.** Ja sitä kautta veden turvallisuuden varmistamiseksi. Laitoksella tulisi olla käytettävissään ainakin
 - Riittävä osaaminen vesilaitostekniikasta
 - Riittävä osaaminen hallinnosta ja taloudesta
 - Riittävä osaaminen lainsäädännöstä.

- Pätevyysvaatimusten “minimitaso” tai sisältövaatimukset on järkevää jakaa eri tasoihin esimerkiksi vesilaitoksen toiminnan mukaan, huomioiden erilaisten toimintojen edellyttämät osaamiset (talousvesi, jätevesi, verkostot, puhdistamot, erilaiset vedenottamot jne).

Vesihuoltolaki ja terveydensuojelulaki/ Lainsäädännön kehittäminen

- Vesihuoltolaki ja terveydensuojelulaki määrittelevät vesilaitoksen eri tavalla. Ja lähtökohtaisesti luovat tilanteen jossa on kahden tason vesilaitoksia. Niitä joita koskevat vesihuoltolain ja terveydensuojelulain vaatimukset ja niitä joita koskee vain terveydensuojelulain vaatimukset. Tämä asettaa veden käyttäjät eriarvoiseen asemaan. Ja monimutkaistaa myös valvontaa. **Vesihuoltolain piirissä olevien vesilaitosten määritelmää tulee selkiyttää.**
- Vesihuoltolakia valvovien alueellisten ja kunnallisten viranomaisten työnjako on ainakin osin epäselvä. **Vesihuoltolain uudistuksessa tulee selkeyttää lakia valvovien viranomaisten työnjakoa, pykäläkohtaisesti.**
- Rikkinäinen linkki vesihuoltolain ja ympäristönsuojelulain välillä korjattava (liittämiselvällisyydestä vapautuminen taajaman ulkopuolelle sijoittuvien ranta- ja pohjavesi-alueiden ulkopuolella)
- Liittämiselvällisyyden ja selvyydestä vapauttamisen edellytysten tarkistaminen yksiselitteisiksi.
- **Vesihuoltolain mukaisten vapautusten käsittelystä mahdollisuus periä maksu.** Vapautushakemukset ovat työläitä käsitellä.

Hyvän vesihuollon kriteeristö ja neuvontapalvelu laitoksille

- **Kriteeristöön tulee koota vesihuoltolain vaatimusten lisäksi myös ainakin terveydensuojelulain kautta tulevat vaatimukset vesilaitoksille.** Siis kokonaisvaltainen kriteeristö jolla voidaan kokonaisvaltaisesti arvioida vesilaitoksen toimivuus ja turvallisuus
- Lisäksi kriteeristöä luotaessa on huomioitava:
 - **Kriteeristöä käyttävien eri viranomaisten työnjako on selkeä.** Mikä osa-alue kuuluu kellekin?
 - **Kriteeristöä käyttävien viranomaisten yhteistyön tulee olla saumatonta.** Ja myös lainsäädännön on tuettava yhteistyötä. Esim mahdolliset tietojenvaihtoesteet tulee purkaa ja jopa velvoittaa tietojenvaihtoon.
 - **Kriteeristöä käyttävien eri viranomaisten tietojärjestelmien tulee olla yhteensopivia ja vaihtaa sujuvasti valvontatietoja, näytetietoa, laitostietoa ym keskenään.** Näitä järjestelmiä ovat esim VATI, VEETI ja kuntien ympäristönsuojelun käyttämät tietojärjestelmät.
- Yhteinen laaja-alaisesti vesilaitostoiminnan vaatimukset sisältävä kriteeristö luo kokonaisvaltaista turvallisuutta. Esim taloudeltaan vakavarainen vesilaitos selviytyy helposti häiriötilanteen tuomasta äkillisestä kustannusten noususta tai mitä todennäköisemmin suunnitelmallisen varautumisen ja ennakkoinnin kautta välttää koko häiriötilanteen.
- Tarjottava neuvonta olisi ehdotuksen mukaan kertaluonteista. **Neuvonnan tulisi kuitenkin olla riittävän pitkäkestoista,** jotta tavoiteltuja muutoksia laitoksilla ehdittäisiin saada aikaan. Ajanjakson tuli olla vähintään 6 kk, mahdollisesti 1 vuosi.

Vesihuollon digitalisaatio

- **Digitalisaatiovalmiuksia kehitettäessä tulee joka käänteessä pohtia tietoturva.** Onko käytettävä järjestelmä tietoturallinen? Esim
 - Onko se yhteydessä internettiin (esim selainpohjainen)
 - Voiko sen kautta vuotaa arkaluonteista tietoa (esim verkoston tarkka sijainti)
 - Voiko sen kautta päästä käsiksi vesilaitoksen ohjaustekniikkaan?
- **Digitalisaatiovalmiuksien kehittämisessä on huomioitava vesihuoltolaitoskentän erilaiset lähtötasot, jotta kaikki voivat hyötyä kehityksestä.** Osa laitoksista hoitaa edelleen kaikki asiat ns. käsityönä ja edistyneillä on käytössään jo monenlaisia etävalvonta ja –ohjaus järjestelmiä sekä automaatiota, jotka voivat kattaa kaikki toimintaan liittyvät osa-alueet laitoksen toiminnan teknisistä ratkaisuista, asiakashallintaan ja taloushallintoon saakka.

Tämä lausunto on annettu Pohjoisen Keski-Suomen Ympäristötoimen ympäristöterveysvalvonnan ja ympäristönsuojelun virkamieslausuntona. Lausunto viedään tiedoksi Pohjoisen Keski-Suomen Ympäristölautakuntaan.

Janne Litmanen
vastaava ympäristöterveystarkastaja
puh: (044) 4598 563
email: janne.litmanen@viitasaari.fi

Kirsi Hyvärinen
ympäristöterveystarkastaja
puh: 044 459 7489
email: kirsi.hyvarinen@viitasaari.fi

Katja Lappalainen
ympäristösihteeri
puh: 044 459 6815
email: katja.lappalainen@viitasaari.fi

Nina Pimiä
ympäristösihteeri
puh: 044 733 5806
email: nina.pimia@viitasaari.fi

Jakelu

kirjaamo@mmm.fi

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristölautakunta